

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо
удосконалення регулювання нотаріальної діяльності»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроєкту

Однією з основних цілей Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, є забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод, гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу, в тому числі і законодавства, яке регулює діяльність сучасного українського нотаріату - члена Міжнародного союзу латинського нотаріату з 2013 року.

Історичний розвиток нотаріату свідчить, що реформування нотаріату в Україні почалось ще у 1993 році із прийняттям Закону України «Про нотаріат», коли законом було запроваджено нову форму нотаріальної діяльності – приватну.

Проте, практика застосування закону показала низку проблем та недоліків у правовому регулюванні системи нотаріату, які в подальшому були вирішені за рахунок прийнятого в 2008 році Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат».

Цей Закон втілює так звану «малу» реформу нотаріату: приватні і державні нотаріуси були зрівняні в повноваженнях щодо вчинення нотаріальних дій; оформлені ними документи отримали однакову юридичну силу; були уточнені права і обов'язки нотаріусів і поняття нотаріальної таємниці; закріплені гарантії діяльності нотаріусів; посилений порядок допуску до нотаріальної професії; введені поняття відповідальності нотаріусів (зупинення та припинення діяльності) у разі допущення порушень тощо.

Таким чином, був зроблений ще один крок до створення в Україні нотаріату, що відповідає міжнародним нормам.

До того ж, у липні 2020 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо усунення законодавчих колізій та прогалин».

Його ухвалення усунуло застарілу термінологію, що дало змогу привести Закон України «Про нотаріат» у відповідність з Цивільним кодексом України та реаліями практики вчинення нотаріальних дій.

11.02.2019 року Міністерством юстиції України було затверджено Стратегічний план діяльності Міністерства юстиції на 2019-2023 роки та анонсовано проведення масштабної реформи нотаріату.

Серед основних завдань розділу «Ціль державної політики №1 Права людини та доступ до правосуддя» - пункт 1.6, передбачено невідкладність подальшого реформування нотаріату України.

Довгострокові пріоритети діяльності Уряду визначені Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженою Постановою Кабінету

Міністрів України від 12 червня 2020 року № 471, також передбачають перехід до єдиного нотаріату із забезпеченням доступності базових нотаріальних дій для соціально незахищених верств населення; створення Єдиного реєстру нотаріальних дій та електронного нотаріального архіву як складових електронної системи нотаріату.

Прийняття законопроекту сприятиме виконанню стратегічних документів Міністерства юстиції України та Кабінету Міністрів України в цілому.

Прийняття законопроекту це:

- реформування нотаріату України за стандартами ЄС та його розвиток як частини системи латинського нотаріату;
- дерегуляція та скорочення державного регулювання суспільних відносин в конкретній сфері;
- цифровізація нотаріату;
- доступність вчинення нотаріальних дій для усіх верств населення;
- посилення механізмів захисту прав громадян та бізнесу;
- створення додаткових механізмів захисту права власності;
- подолання корупційних складових, які гальмують євроінтеграційний процес України;
- забезпечення вчинення нотаріальні дії у відповідності до міжнародних стандартів;
- забезпечення підвищення професійного рівня нотаріусів;
- інтегрування нотаріату України, як інституту позасудового захисту цивільних прав фізичних та юридичних осіб, до європейських та транснаціональних правових інституцій.

2. Мета та завдання законопроекту

Метою прийняття законопроекту є реформування інституту нотаріату, що призведе до посилення інституту нотаріату як гарантії захисту прав фізичних та юридичних осіб, підвищення якості нотаріальних дій, забезпечення доступності нотаріальних та реєстраційних дій, створення нових антирейдерських інструментів.

Реалізація даної мети є одним із важливих кроків у підготовці до старту обігу земель сільськогосподарського призначення.

Завданнями законопроекту є:

- забезпечення створення ефективної системи стримування та противаг;
- запровадження електронної системи нотаріату, що дасть змогу автоматизувати низку процесів у діяльності нотаріусів, поліпшити якість нотаріальних дій, шляхом зменшення часу на їх вчинення, та забезпечити абсолютну надійність та захист нотаріального документа від підробки, що дозволить стабілізувати цивільно-правовий оборот і в подальшому зменшує навантаження на систему судових і правоохоронних органів;
- перехід до єдиного нотаріату, що дозволить закріпити єдиний статус нотаріуса в Україні, відмовившись від системи поділу нотаріусів на державних та приватних, як це зроблено у всіх європейських країнах;
- забезпечити доступність нотаріальних дій у кожному нотаріальному окрузі, закріплення гарантій вчинення нотаріальних дій для незахищених верств населення;

- перехід до саморегулювання нотаріальної професії та передача низки повноважень та соціальних обов'язків нотаріальної сфери від виконавчої влади до органу професійного саморегулювання нотаріусів;

- доступність базових нотаріальних дій для соціально вразливих верств населення. Забезпечення можливості звернутися до нотаріуса для кожного громадянина, незалежно від рівня його доходу і місця проживання;

- запровадження нових інструментів як для громадян, бізнесу та юридичної спільноти. Зокрема пропонується запровадити таку міжнародну практику як:

забезпечення доказів нотаріусом;

встановлення фактів;

медіація, як спосіб позасудового врегулювання спорів,

спрощення процедури реєстрації шлюбів та їх розірвання, шляхом надання відповідних повноважень нотаріусам;

- розширення можливостей позасудової форми захисту прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Законопроектом пропонується внести зміни до Цивільного кодексу України, Сімейного кодексу України, Закону України «Про нотаріат», Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та інших нормативно-правових актів в частині забезпечення реформування нотаріату та забезпечення додаткових механізмів захисту права власності.

Основні положення проекту Закону забезпечують:

- збереження за Міністерством юстиції України контрольних функцій, а саме повноважень щодо розгляду скарг, нормативного регулювання діяльності Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, видачі та анулюванню свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, тощо;
- перехід до саморегулювання у нотаріаті;
- запровадження електронного нотаріату, складовими частинами якого є:
 - електронний нотаріальний архів,
 - електронний реєстр нотаріальних дій,
 - електронне робоче місце нотаріуса;
- створення можливості електронного документообігу;
- перехід до єдиного нотаріату;
- створюються механізми забезпечення доступності нотаріальних дій у віддалених та малонаселених регіонах країни;
- удосконалення процедури вчинення окремих нотаріальних та реєстраційних дій;
- створення додаткових механізмів захисту права власності та протидії рейдерству;
- запровадження нових інструментів як для громадян та бізнесу так і для юридичної спільноти.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Основним нормативно-правовим актом, що регулює відносини у даній сфері, є Закон України «Про нотаріат», до якого і пропонується внесення відповідних змін.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту Закону не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України або місцевих бюджетів. Натомість прийняття законопроекту дозволить скоротити кількість державних службовців та витрати державного бюджету. Одночасно прогнозується збільшення надходжень до місцевих бюджетів.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття

Наслідком прийняття вказаного законопроекту стане впровадження ефективних механізмів, спрямованих на забезпечення дотримання прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також інтересів держави, в тому числі доступність базових нотаріальних дій для соціально незахищених верств населення, розвантаження судової гілки влади, зниження навантаження на державний та місцевий бюджети, додаткове спрямування коштів до місцевих бюджетів, зниження рівня рейдерства та забезпечення впровадження земельної реформи.

Народний депутат України Фріс І.П та інші



ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ФРІС ІГОР ПАВЛОВИЧ

Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA104000003A0F2D0086F14A02

Дійсний до: 02.06.2022 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 290д9/1-2021/186085 від 08.06.2021



535985